

قلعه‌های تاریخی آذربایجان

قلعه آوارسین منسوب به دوره ساسانی تا قرن سوم هجری قمری است که در 22/5 کیلومتری سمت جنوب خداآفرین و 11 کیلومتری جاده ی اهر کلپبر واقع شده است ...

قلعه آوارسین

قلعه آوارسین منسوب به دوره ساسانی تا قرن سوم هجری قمری است که در 22/5 کیلومتری سمت جنوب خداآفرین و 11 کیلومتری جاده ی اهر - کلپبر واقع شده است . حمداله مستوفی بنای قلعه آوارسین را به " بکر بن عبدالله " از اصحاب حضرت رسول (ص) نسبت می دهد که به امر عمر خلیفه ی دوم در سال 22 هجری به آذربایجان لشکر کشید.

آثار به دست آمده نشان می دهد که این قلعه در دوره اشکانی یا اوایل دوره ساسانی ساخته شده و در دوره اسلامی نیز مورد استفاده قرار گرفته است. این قلعه دارای 5 برج مدور برای نگهداری است و بلندترین برج آن به ارتفاع بیش از 800 متر از ته دره ، در جبهه غربی هنوز پابرجاست . این قلعه احتمالاً از استحکامات دفاعی بابک خرمین در منطقه قره داغ آذربایجان بود .

قلعه انداب جدید

قلعه انداب جدید در دو کیلومتری جنوب روستای قلعه باشی واقع است. لازم به یادآوری است که روستای قلعه باشی، خود در داخل يك قلعه ی قدیمی بنا شده است و از دیوارهای باقی مانده مشخص است که خود این روستا در زمان های گذشته قلعه بود . اسم این روستا خود مؤید این امر است.

قلعه بابک

قلعه جاویدان ، قلعه جمهور یا دژید معروف به قلعه ی بابک در 3 کیلومتری جنوب غربی کلپبر واقع شده است و 2300 تا 2600 متر از سطح دریا ارتفاع دارد . این قلعه بر فراز کوهستانی به نام جمهور واقع شده و دره هایی به عمق 400 تا 600 متر از هر سو آن را در برگرفته است . برای رسیدن به این قلعه تنها از يك سو و فقط يك راه مال رو وجود دارد.

در کاوش های باستان شناسی آثار بسیاری از این قلعه به دست آمده است . از آن جمله می توان از سفالینه های منقوش و لعاب دار مربوط به قرن سوم و سکه های مربوط به دوره اتابکان آذربایجان و هزار اسپیان (قرون 6 و 7 هجری) و توره‌های متعدد پخت نان یاد کرد .

قلعه پشتو

قلعه تاریخی پشتو بر روی یکی از کوه های بلند به نام " هشته سر " (هشت سر) در 12 کیلومتری بخش هوراند و 50 کیلومتری شمال شرقی اهر واقع است . این قلعه تنها يك راه باریک برای ورود دارد و در سه سمت دیگر آن پرتگاه های مخوفی دیده می شود که قلعه را نفوذ ناپذیر ساخته است . قلعه پشتو بسیار قدیمی است و قدمت آن به دوره های اشکانی و ساسانی می رسد. این قلعه یکی از دژهای مورد استفاده بابک خرمین بود.

قلعه جوشین

این قلعه در 26 کیلومتری غرب ورزقان و 6 کیلومتری روستان جوشین واقع شده و راه دسترسی آن بسیار سخت و کوهستانی است . سفال هایی که در محوطه این قلعه پیدا شده ، آثاری از ادوار قبل از اسلام و دوران اسلامی تا قرن ششم هجری قمری را شامل می گردد .

قلعه سن سارود

این قلعه در 26 کیلومتری شمال مرند در روستای هرزند و بر روی تپه ای سنگی و مرتفع قرار دارد . در بخش شرقی قلعه، تخته سنگ های بزرگی وجود دارد که آثار باقی مانده، از جمله قسمت هایی از حصارهای دفاعی قلعه و برج های نیم استوانه ی پیش آمده ی آن و بقایای بنای قلعه ، قرون هفتم و هشتم را نشان می دهد. در جنوب قلعه نیز گورستانی از ادوار اسلامی وجود دارد.

قلعه ضحاک (آژدهاک) عجب شیر

قلعه ضحاک یا داش قلعه در 28 کیلومتری عجب شیر در ساحل شرقی دریاچه ارومیه و در 95 کیلومتری جنوب تبریز واقع است. آثار برجای مانده از برج های نیم استوانه ای به نام دروازه ی قلعه و پوشش دیوارها که از سنگ های مکعب مستطبی است ، قدمت آن را تا دوره ساسانی می رساند ولی سفال های به دست آمده از این قلعه مربوط به سده های ششم و هفتم هجری است.

قلعه ضحاک (آژدهاک) هشترود

این قلعه به فاصله 28 کیلومتری جنوب شهرستان هشترود بر بالای تونل راه آهن تهران - تبریز در وسط دو رودخانه " قرانقو " و " شورچای " واقع شده است. با توجه به سفال های سطحی و آثار معماری به جای مانده، قدمت این قلعه را می توان به هزاره دوم پیش از میلاد نسبت داد . این قلعه تا دوره تیموریان مورد استفاده

بود .

قلعه ضحاک همان قلعه ازدهاک دوره ماد است و آثار دیوارهای اورارتویی در نقاط مختلف قلعه به چشم می خورد . ابعاد این قلعه به وسعت 11 در دو کیلومتر، آنرا در شمار یکی از بزرگ ترین قلعه های تاریخی ایران قرار داده است.

پاویون قلعه که تا حدودی سالم به جای مانده، مربوط به دوران اشکانیان است و دیوارهای دو لایه با پیشامدگی های مدور و برج و باروهای دوره اسماعیلیه در قسمت غربی قلعه پابرجاست. حفاری های باستان شناسی سال های 1379 و 1380، پرده از رموز این قلعه افسانه ای برداشت و آثار دوره اشکانی را آشکار ساخت .

قلعه قیز قالاسی

این قلعه و غار مجاور آن از آثار تاریخی دیدنی مراغه محسوب می شود که در 20 کیلومتری جنوب غرب مراغه و در جنوب دره ی عمیق کوه های گوی داغ (کوه کبود) واقع شده است.

طول غار مجاور قلعه قیز قالاسی حدود 35 متر ، عرض آن 24 متر و ارتفاع آن حدود 20 متر است . ارتفاع کلی این غار و قلعه نسبت به دره ی عمیقی که در مقابل آن وجود دارد ، حدود 1800 متر تخمین زده می شود . در ارتفاعات پشت قلعه ، باقی مانده ی حصار ی خشتی دیده می شود.

قلعه کردشت

یکی از قلعه های تاریخی آذربایجان که در حاشیه رود ارس و در روستای کردشت جلفا واقع شده ، قلعه کردشت نام دارد. این قلعه از نظر اهمیت نظامی و تاریخی به ویژه در دوره حکومت عباس میرزای قاجار نایب السلطنه فتحعلی شاه در آذربایجان بسیار مورد توجه و یکی از مراکز فرماندهی سپاهیان وی در جریان جنگ های ایران و روس بود . این قلعه در بالای تپه ای صخره ای ساخته شده و در ارتفاعات آن شش برج نگهداری وجود داشت که هنوز بخشی از این برج ها و حصارهای آن پابرجاست.

قلعه گاوور گوهر

بقایای این قلعه که مربوط به دوره ی اورارتویی است در 45 کیلومتری شرق جلفا و در کنار رود ارس دیده می شود. بخشی از دیوارهایی که از قلعه باقی مانده است ، در بعضی از نقاط دارای برجستگی های مضاعفی در گوشه ی آنها است. ارتفاع این قسمت ها تا سه - چهار متر می رسد.

تعدادی سفال نیز از این قلعه به دست آمده که به اواخر دوره ی اورارتویی تعلق دارد .

علاوه بر اینها تعدادی اشیای گلی مربوط به قرن ششم پیش از میلاد و برخی نیز مربوط به دوره های ساسانی و اسلامی یا ارمنی از این قلعه به دست آمده است. قلعه ی گوهر کوچک ترین تکی بنایی است که از دوره ی اورارتو تاکنون در ایران شناخته شده است . با توجه به بنای قلعه در بالای تپه ، گمان می رود که این قلعه در اصل پایگاهی نظامی بوده است.

قلعه نودوز (نودوز)

این قلعه بر فراز قله مرتفع مشرف به رودخانه ی اهرچای در روستای نودوز در فاصله 35 کیلومتری شرق اهر جای دارد . برج های دیده بانی برجای مانده از قلعه، 11 تا 9 متر ارتفاع دارند و از سنگ های رسوبی آجری ساخته شده اند.

برای تأمین آب اشامیدنی ساکنین قلعه ، تعدادی حوضچه در بدنه سنگی کوه تعبیه شده بود که از آب باران پر می شد و به مصرف ساکنین می رسید.

قلعه هلاکو (آق گنبد)

این قلعه در جزیره ی اسلامی (شاهی سابق) بزرگ ترین جزیره مسکونی دریاچه اورمیه واقع است. قلعه هلاکو بالای کوهی در این جزیره ساخته شده و احتمالاً قبر هلاکو و برخی از سرداران مغول در این قلعه جای دارد.

در آذربایجان شرقی قلعه های تاریخی دیگری وجود دارد که نام آنها آورده می شود :

قلعه پیغام کلیبر، قلعه کلهر، قلعه قیزلار، قلعه سی بناب ، قلعه داشلوجا ، قلعه قره جالو ، قلعه شربیت ، قلعه شیشه ، قلعه شیور ، آغجه قلعه ، رواسجان ، قلعه اورنگ ، قلعه زنگ ملک ، قلعه جنگل آباد ، قلعه گوررشت آباد قدیم ، قلعه گوورشله ران ، دمیر قلعه شله بران ، قلعه پشتاب ، قلعه آوالان ، قلعه میدانلار، قلعه ممشلو ، قلعه دوم ممشلو ، قلعه کندی گرمادوز ، قلعه وینق ، قلعه آغویه ، قاطر قلعه ی جانانلو ، آغجه قلعه ورزقان (حسن آباد) ، قلعه سفندل (سقین دل) ، قلعه هلاکو مرنند.